

FN-förbundet
UNA SWEDEN

PEDAGOGISKT MATERIAL

KLIMATFÖRÄNDRINGAR OCH FLICKORS RÄTTIGHETER

HEJ,

Vad roligt att du intresserar dig för Svenska FN-förbundets pedagogiska material om klimatförändringarnas påverkan på flickors rättigheter! Vi hoppas att materialet ger ny kunskap och inspirerar till intressanta diskussioner.

Svenska FN-förbundet har under de senaste två decennierna arbetat intensivt för flickors rättigheter på olika sätt. Sedan 2012 har vi arbetat aktivt för att bekämpa barnäktenskap och drev tidigare ett nätverk med krav på totalförbud mot barnäktenskap i Sverige. Genom en namnsamling 2017 lyckades vi skapa opinion och påverka politiker, vilket tillsammans med andra insatser från civilsamhället bidrog till ett totalförbud mot barnäktenskap i Sverige 2019. Tidigare var det möjligt att godkänna äktenskap som ingått utanför Sveriges gränser om ingen av parterna hade anknytning till Sverige vid tidpunkten för äktenskapet. I dag godkänns inte sådana äktenskap.

Sedan 2011 har vi också samarbetat med FN:s befolkningsfond, UNFPA, i projektet Flicka som bedrivs i Afar-regionen i norra Etiopien. Projektet fokuserar på att stoppa barnäktenskap och kvinnlig könsstympning i området. Genom att engagera hela samhällen har vårt projekt visat att det är möjligt att skapa förändring. Hittills har vi lyckats rädda tiotusentals flickor från kvinnlig könsstympning.

Det finns en mängd olika anledningar till att barnäktenskap förekommer, som fattigdom eller traditioner. På senare tid har man sett att även klimatförändringar har stor påverkan på barnäktenskap, då extrema väderhändelser som torka och översvämningar bidrar till ökad fattigdom och utsatthet för de redan mest utsatta. För att uppmärksamma klimatförändringarnas påverkan på flickors rättigheter har vi tagit fram dessa pedagogiska övningar.

Övningarna tar upp svåra frågor som kan väcka en mängd olika känslor hos deltagarna. Dessutom kan vissa av deltagarna ha egna erfarenheter av könsstympning och/eller barnäktenskap. Därför är det viktigt att vara känslig och lyhörd när du leder dessa övningar. Samtidigt är det viktigt att prata om allvarliga samhällsfrågor. Vi vill med dessa övningar öka kunskapen och medvetenheten om de komplexa konsekvenserna av klimatförändringar och deras påverkan på flickors rättigheter.

Om dessa övningar väcker starka känslor hos en deltagare kan du inte kräva mer av dig själv än att lyssna och finnas där som medmänniska. Träffar du en person som är i behov av stöd och hjälp på grund av barnåktenskap eller könsstämpning, tipsa till exempel om tjejjouren.se eller bris.se.

Vi hoppas att detta material ska komma till nytta i det viktiga arbetet för en fredlig värld.

Materialet är framtaget av Svenska FN-förbundet i samarbete med *Mikael Botnen Diamant och Carl-Johan Schultz (Diamant & Schultz AB)*.

ÖVNING 1: OVERSHOOT-SPELET

Tid för övningen: 45–60 minuter.

Introduktion: Läs gärna högt för eleverna eller dela ut introduktionen.

Klimatförändringarna skapar allvarliga globala orättvisor. Trots att 23 av världens rikaste länder står för mer än hälften av de globala utsläppen får utvecklingsländerna bära den största bördan. De mest utsatta, ofta kvinnor och flickor, drabbas hårdast och tvingas betala det högsta priset för klimatkrisens förödande konsekvenser.

Flickor i utsatta samhällen möter särskilt stora utmaningar. När klimatförändringar förstör skördar och försämrar försörjningsmöjligheterna ökar deras utsatthet. I desperation kan familjer se barnäktenskap som en lösning för att lindra den ekonomiska pressen. Enligt Unicef ökar risken för barnäktenskap med 1 procent för varje 10-procentlig förändring i nederbörden, vilket tydligt visar hur klimatförändringar påverkar flickors rättigheter.

Men hur bidrar vi i Sverige till denna globala kris? Vår överkonsumtion är omfattande. Varje svensk släpper ut i genomsnitt åtta ton koldioxid per år, vilket är tio gånger mer än vad som är hållbart. Om alla levde som vi skulle vi behöva fyra jordklot för att möta vårt resursbehov.

Sveriges "Overshoot Day", den dag vi har förbrukat vår del av årets resurser, inträffar redan den 21 april. Detta visar hur vi lever som om vi hade flera planeter till vårt förfogande. Även om koldioxidutsläppen tillfälligt minskade under pandemin har de snabbt ökat igen.

Vi ser sällan de direkta konsekvenserna av vår livsstil eftersom produktionen ofta sker långt borta. Men våra val här hemma får allvarliga effekter globalt. När länder som Sverige överutnyttjar naturresurser lämnas utvecklingsländerna med allt mindre att förlita sig på samtidigt som de drabbas hårdast av klimatförändringar som extremväder och skördarnas förstörelse.

För att skapa en rättvis och hållbar framtid måste vi förändra våra vanor och minska vårt resursutnyttjande. Klädindustrin, resor och köttproduktion är några av de största klimatbovarna. Vår livsstil är långt ifrån hållbar, och vi måste agera.

Spelet du ska delta i handlar om att förstå hur vår överkonsumtion påverkar planeten. Genom att utforska olika områden och åtgärder kommer du att lära dig hur vi kan minska våra utsläpp och resursanvändning, och därigenom leva inom planetens gränser och bidra till en mer hållbar och rättvis framtid för alla.

SYFTE

Syftet är att låta deltagarna förstå och reflektera över resursanvändningen i världen och att resurserna är ändliga. Vi har helt enkelt en resurs- och klimatbudget att förhålla oss till.

FÖRBEREDELSE

- Skriv ut tillräckligt många spelplaner (se nedan) så att det räcker till alla deltagare.
- Förbered så att du kan dela ut fyra "markörer" till varje person. Markörerna kan vara okokta makaroner/gula ärtor, tändstickor eller vad som helst. Låt fantasin flöda. Har du inte tillgång till sådant, räcker det att grupperna markerar med en penna i spelplanen. Men övningen blir sannolikt roligare och resurssymboliken tydligare om alla har fysiska markörer att placera ut.

INSTRUKTIONER ATT GE TILL DELTAGARNA

Dela ut spelplanerna och markörerna. Påminn sedan om att vi lever på en planet med ändliga resurser. Förklara att ändliga resurser betyder att vi inte kan överutnyttja jordens resurser hur mycket som helst. Våra resvanor, vad vi äter, hur vi väljer att bo, konsumera och placera våra besparingar är områden som tydligt påverkar.

I spelet representeras resurserna och vårt klimatavtryck av spelets markörer. Berätta att varje grupp får fyra markörer som de måste hushålla med genom spelets gång.

Berätta att deltagarna kommer att få testa hur långt de är beredda att gå för att minska sitt avtryck inom några av de områdena där vi privatpersoner har störst påverkan. Det gör de genom att de får en resurs- och klimatbudget på 4 markörer som de ska fördela på de olika områdena och påståendena i spelet. Budgeten får inte överskridas. Däremot behöver inte alla markörer användas (vilket ju vore drömscenariot).

Förklara för deltagarna att de markerar sina val genom att placera ut markörerna i rutnätet. Väljer man "nivå noll" behöver man inte placera ut någon markör. Väljer man "nivå ett" lägger man ut en markör. Väljer man "nivå två" måste man lägga ut två markörer och har endast två markörer kvar till resterande tematiska områden.

När deltagarna har förstått bakgrunden kan spelet sätta igång. Låt deltagarna studera spelplanen och be dem sedan fundera ut var på spelplanen de vill lägga sina

markörer. Vad är de beredda att kompromissa med och vad känns svårt eller omöjligt?

Spelet slutar när varje deltagare känner sig färdig med att placera ut sina markörer på spelplanen. Spelet kan visserligen också sluta i och med att någon inser att den inte klarar av uppgiften att göra uppoffringar (kanske eftersom de inte kan tänka sig att leva så pass ”klimatsmart” som krävs för att lyckas med spelet).

Det mest intressanta med denna övning är att höra hur de olika deltagarna resonerat och vägen de valt (eller inte lyckats välja) för att slutföra övningen. Kanske finns det till och med några deltagare som sitter med markörer kvar i handen.

EVENTUELLT MELLANSTEG

Dela in gruppen i smågrupper om tre personer, och helst inte fler än fyra personer i varje grupp. Låt dem berätta för varandra vad de gjort för val och hur de tänkt.

DISKUSSION I HELGRUPP – TIPS PÅ UPPFÖLJNINGSPRÅGOR

- Be dem reflektera fritt över övningen
- Var övningen lätt eller svår? Varför?
- Vilka områden var enklare eller svårare? Varför?
- Om det passar kan du rita upp spelplanen på tavlan och ta handuppräkning var deltagarna lagt sina markörer. På så sätt får du hela klassens resultat att utgå från.
- Starta en diskussion kring det faktum att i och med att vi har ändliga resurser och därmed en sorts ”budget” att förhålla oss till som vi, om vi överskrider den, lånar från andra länder och i förlängningen andra människor.
- Det kan vara bra att påminna eleverna om att många av oss inte ser de direkta effekterna av vår livsstil, eftersom produktionen sker långt bort. Men våra val får globala konsekvenser. När länder som Sverige överutnyttjar resurser drabbas utvecklingsländer särskilt hårt av klimatförändringar som extremväder och förstörda skördar. Forskning visar också ett samband mellan förändrade klimatmönster och en ökning av barnäktenskap.

- Vi måste därför minska vårt överutnyttjande av resurser och inse att när vi lever som om vi hade tre planeter, begränsar vi andras tillgång till livsnödvändiga resurser.

Lyft även att detta bara är ett spel som syftar till att få upp frågan på bordet och skapa reflektion kring allas vårt ansvar i hur vi utnyttjar jordens resurser. Vill du gå ännu djupare och ta nästa steg i denna övning kan du med deltagarna göra WWFs/SEI:s ”klimatkalkylatorn” (tar cirka 10 minuter att genomföra) som utifrån liknande områden som dessa beräknar din årliga klimatpåverkan och illustrativt visar resultatet.

TIPS: Gör först Klimatkalkylatorn själv så att du får förståelse för hur du kan stötta deltagarna, bland annat för att vissa frågor kan vara svåra att svara på beroende på ålder och dylikt. Om kalkylatorn blir för svår för deltagarna kan ett tips vara att be dem att göra kalkylatorn hemma med andra i sitt hushåll.

	Nivå noll	Nivå ett	Nivå två
Resa	Jag flyger vart fjärde år inom Europa eller långresa (t.ex. New York eller Thailand) vart åttonde .	Jag flyger vartannat år inom Europa eller långresa (t.ex. New York eller Thailand) vart fjärde .	Jag flyger utomlands en gång om året eller mer.
Mat	Jag äter bara veganskt eller vegetariskt och äter närodlat och säsongsbetonat i så stor utsträckning som möjligt.	En stor del av min kost är vegetabilisk. Jag håller min (krav-märkta) köttkonsumtion till ett minimum och väljer kyckling och fisk före nötkött i de flesta fallen.	Jag äter vad jag vill, när jag vill. Nötkött, korv, ost, fisk och kyckling är en viktig del av min kost och jag har svårt att kompromissa med det.
Kläder	Jag köper endast i undantag nyproducerade kläder. Jag köper/säljer merparten av mina kläder second hand. Jag byter inte ut mina kläder förrän de gått sönder (inte av mode- eller trendskäl).	Jag är sparsam med min konsumtion av nyproducerade kläder. Kvalitet och hållbarhet tummar jag inte på. Jag använder mina kläder länge. Jag undviker ”fast fashion” (billigt med dålig kvalitet).	Kläder och shopping är viktigt för mig. Jag gillar modetrender och att uppdatera min garderob ofta. Därför kan jag inte tänka mig att handla second hand eller använda kläderna längre.
Framtida sparande	För mig är det viktigt att vara aktiv och jag kommer att sätta press på min bank för att säkerställa att jag har de mest hållbara sparalternativen som finns. Jag byter bank om de inte kan visa mig ett fullt ut hållbart alternativ. Jag använder mina pengar för att påverka.	Jag väljer de hållbara sparformer som min bank erbjuder men hinner/vill inte lägga tid på att granska om mina fonder innehåller oljebolag eller liknande företag som i dag kan förekomma även i hållbara fonder.	När det gäller mitt sparande är alltid avkastning det viktigaste. Det är ju därför jag sparar! Hur eller var pengarna placeras får aldrig stå i vägen för det.

ÖVNING 2: ATT VARA UNG I EN KLIMATORÄTTVIS VÄRLD

Tid för övningen: 45–60 minuter.

Introduktion: Läs gärna högt för eleverna eller dela ut introduktionen.

FN:s klimatpanel (IPCC) påminner varje år om det brådskande behovet att minska växthusgasutsläppen för att undvika katastrofala konsekvenser. Klimatkrisen är inte en framtida händelse – den pågår här och nu. Naturkatastrofer och extremväder blir allt vanligare och mer intensiva, vilket slår hårt mot människors försörjning, bidrar till ökande konflikter och tvingar fler människor att fly sina hem.

De länder som är mest utsatta för klimatkatastrofer är ofta de som har minst resurser att anpassa sina samhällen till klimatförändringarna. Dessa sårbara nationer löper inte bara högre risk för naturkatastrofer på grund av sin geografiska placering, utan har också begränsade möjligheter att hantera krisens effekter.

Ironiskt nog står dessa hårt drabbade regioner för en mycket liten del av de globala utsläppen. Trots att de bidrar minst till klimatförändringarna får de betala det högsta priset. Detta har fört upp frågan om klimaträttvisa på dagordningen.

Klimaträttvisa innebär att de länder som historiskt sett har släppt ut mest växthusgaser också måste ta störst ansvar. Det handlar om att både minska sina egna utsläpp och att finansiera omställningen i fattigare länder samt skydda de mest utsatta samhällena.

FN:s generalsekreterare António Guterres uttryckte denna orättvisa tydligt i ett tal den 5 juli 2024: *"Det är ett håån mot klimaträttvisan att de som bär minst ansvar för krisen drabbas hårdast: de fattigaste människorna, de mest utsatta länderna, ursprungsbefolkningar, kvinnor och flickor."*

Från vår del av världen kan det vara svårt att greppa klimatkrisens orättvisor eftersom vi ännu inte har drabbats lika hårt. Det är framför allt låginkomstländer och utsatta samhällen som bär den tyngsta bördan. Här förvärrar klimatförändringarna redan befintliga ekonomiska klyftor. Extremväder som stormar och torka slår särskilt hårt mot människors försörjning, förvärrar livsmedelsbristen och leder till enorma kostnader för återuppbyggnad. Särskilt kvinnor och flickor är extra utsatta, eftersom klimatkrisen ytterligare försvårar deras redan sårbara situation. Dessutom kan brist på resurser leda till ökade konflikter och våld, vilket ytterligare ökar risken för övergrepp och tvångsflyttningar.

SYFTE

Syftet är att ge deltagarna djupare förståelse för hur konsekvenserna av klimatförändringar påverkar världen på olika sätt och att det redan i dag är stora skillnader i hur länder och befolkningar drabbas, inte minst unga och särskilt flickor. Övningen skapar reflektion kring att problemet är globalt men att konsekvenserna är lokala.

Denna övning handlar om att belysa *klimaträttvisa* och *närhetsprincipen* genom att skapa reflektion kring skillnader mellan mer drabbade länder och de som ännu inte märkt av klimatförändringar i större utsträckning, såsom Sverige. Övningen handlar också om att belysa *flickors specifika och särskilda utsatthet* kopplat till direkta och indirekta konsekvenser av klimatförändringarna.

FÖRBEREDELSE

Nedan hittar du två sorters personkort (X och Y) och två olika frågekort (1 och 2). Deltagarna ska delas upp i grupper om 5 och 5. Hälften av grupperna ska sedan vara X-grupper. Andra hälften ska vara Y-grupper.

X-grupperna kommer att få representera Sverige och svenskar från olika delar av landet. Y-grupperna kommer att få representera invånare från särskilt klimatutsatta och drabbade länder och invånare därifrån. **MEN avslöja inte i förhand att det är skillnad på personkorten i de olika grupperna.**

Så det som behövs göras inför workshopen är att skriva ut och klippa ut de olika frågekorten (1 och 2) och de olika personkorten (X och Y). Korten att skriva ut finns längst ner i denna beskrivning.

GÖR SÅ HÄR:

1. Skriv ut frågekort 1 och 2 så att det räcker till samtliga grupper.
2. Skriv ut personkort X till **hälften** av deltagarna och personkort Y så att det räcker till **alla** deltagare (Men där enbart hälften av personkort Y ska delas ut i del 1 av övningen. Den andra hälften sparas till del 2 av övningen)

3. **Till del 1 av övningen:** Alla grupper ska få ett kuvert med frågekort 1 i samt en uppsättning av sin grupps personkort (X eller Y). Det finns fem olika uppsättningar personkort för grupp X och fem olika uppsättningar personkort för grupp Y.
4. **Till del 2 av övningen:** Se till att det finns personkort Y till deltagarna som tidigare varit i X-grupper.
5. **Väl i klassrummet:** Dela in gruppen i smågrupper om fem och fem. Helst inte fler än fem personer i varje grupp. Dela ut ett kuvert till varje grupp så att hälften av grupperna blir X-grupper och hälften Y-grupper.

DEL 1 – NÄRHETSPRINCIPEN & KLIMATRÄTTVISA

Del 1 handlar om *Närhetsprincipen* och om att visa på skillnaderna mellan X- och Y-grupperna för att på så sätt få deltagarna att börja reflektera över orättvisor och att vissa drabbas mer än andra och på olika sätt.

Instruktioner att ge till deltagarna

Be deltagarna sätta sig i sina grupper. Dela ut kuverten till grupperna. Be dem öppna kuvertet och dra ett personkort var. Deltagarna ska därefter representera den person som står på personkortet och försöka sätta sig in i frågeställningarna i frågekort 1 – *Närhetsprincipen & klimaträttvisa* utifrån personkortets perspektiv.

Be dem först att fundera en och en. Arbetsgruppen ska sedan samla alla tankar och funderingar i en gemensam summering som man sedan ska diskutera i helgrupp.

Här kan det vara bra att upplysa om att den sista frågan (fråga 3) är spekulativ men att deltagarna ändå ska försöka sätta sig in i personen de representerar och försöka förutse vilken framtid som väntar hen.

Nu kan de sätta igång!

Till dig som leder gruppen – tips på hur du kan följa upp diskussionen

När grupperna är färdiga är det dags för en gemensam diskussion kring frågorna.

- Plocka upp diskussionen där den står och moderera samtalet utifrån vad grupperna tagit upp och hur de ser på utmaningarna, om det finns skillnader i vad man upplever och vilken oro man har.
- Diskutera i klassen vad de tror att skillnaderna beror på. Som ett stöd kan här visas utdrag från (*hänvisa till Peoples' climate vote 2024, se länk längre ner*) för att visa hur den globala populationen känner kring klimatoro idag.

Visa att människor i utsatta områden oftast känner större direkt oro. Ett annat exempel att referera till, närmare oss, är när det härjade skogsbränder i Sverige år 2018 och att klimatoron och klimatengagemanget ökade kraftigt i Sverige för att sedan minska igen (*hänvisa till graf från Aftonbladet, se länk längre ner*).

- Diskutera med grupperna om vad de tror att närhetsprincipen beror på och vad man skulle kunna göra för att minska eller ändra på den.
- Diskutera också hur grupperna tror att det kommer se ut om 25 år. Det är ju spekulativt, men försök få fram känslan och vilka konsekvenser grupperna ser och om oron har ökat. Syftet är att väcka tanken om att vissa konsekvenser inte är så långt bort i tiden för att öka deltagarnas intresse och engagemang.
- Om Sverige-gruppen har svårt att komma på konsekvenser i Sverige så kan du stötta diskussionen med information från denna länk:
[Klimatförändringarnas effekter i Sverige \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se/klimatforandringarnas-effekter-i-sverige)

DEL 2 – ATT VARA UNG I EN KLIMATORÄTTVIS VÄRLD

Nästa del av övningen handlar om att fördjupa insikten om att unga människor, inte minst flickor, drabbas av klimatförändringarna kopplat till deras rättigheter. Klimatpåverkan har redan i dag stor inverkan på unga flickors liv på många platser i världen.

Instruktioner att ge till deltagarna

Grupperna behålls. Y-grupperna behåller dessutom sina roller. Deltagarna i grupp X får nu dra ett personkort Y i stället så att de också representerar en person från ett land som är mer drabbat av klimatförändringar.

Be nu alla att titta på sina personkort. Berätta för deltagarna att de ska föreställa sig att personen på personkortet är en 14-årig flicka på landsbygden. Deltagarna ska nu fundera på vilka konsekvenser klimatförändringarna redan i dag för med sig för henne.

Dela ut frågekort 2 – *Att vara ung i en klimatorättvis värld* och be dem sätta sig in i frågeställningarna på kortet.

Be dem först att fundera en och en. Arbetsgruppen ska sedan samla allas tankar och funderingar i en gemensam summering som man sedan ska diskutera i helgrupp.

Till dig som leder gruppen – tips på hur du kan följa upp diskussionen

När grupperna är färdiga är det dags för en gemensam diskussion kring frågorna.

- Plocka i helgrupp upp vad grupperna kommit fram till och moderera samtalet utifrån det.
- Fördjupa gärna resonemanget och fråga varför de kommit fram till sina resultat.
- Fråga dem om de diskuterade och kom fram till några sociala, ekonomiska och kulturella aspekter som påverkade deras förutsättningar eller situation.

Vill du fördjupa diskussionen ytterligare?

- Be dem reflektera fritt över övningen i stort.
- Var övningen lätt eller svår? Varför?
- Vilka områden var enklare eller svårare? Varför?
- Var det enklare eller svårare att fundera på konsekvenser för redan drabbade områden i relation till Sverige?
- Blev det svårare eller enklare att fundera på konsekvenser för en 14-årig flicka?

AVSLUTANDE RESONEMANG

Nu när övningen är avslutad är det viktigt att knyta den till den verklighet som flickor i klimatutsatta områden möter. Som ledare bör du avsluta med att belysa de oproportionerliga och orättvisa konsekvenser som klimatförändringar har för flickor, särskilt i utvecklingsländer där de är extra utsatta. Klimatförändringarna påverkar deras liv på flera sätt:

1. **Ökad risk för barnäktenskap:** Klimatförändringar som torka och ekonomisk osäkerhet tvingar familjer i utsatta områden att vidta desperata åtgärder för att överleva. En av de allvarligaste konsekvenserna är den ökade risken för barnäktenskap, där flickor gifts bort för att minska familjens ekonomiska börda. Data visar att en avvikelse i regnfall på 10 procent åt något håll kan leda till en 1-procentig ökning av barnäktenskap.

Flera FN-organ jobbar för att stoppa barnäktenskap. Två av dessa är Unicef och UNFPA. Unicef och UNFPA arbetar aktivt mot barnäktenskap genom en rad strategiska insatser. De fokuserar på att förändra sociala normer som stödjer barnäktenskap och samarbetar med lokala samhällen för att öka medvetenheten om de negativa konsekvenserna av tidiga äktenskap. Genom utbildningsprogram och stöd till flickor, samt samarbete med regeringar och policyutvecklare, strävar de efter att förbättra lagstiftning och skydd för barn. Unicef och UNFPA arbetar också för att säkerställa att flickor får tillgång till utbildning och resurser som kan förhindra att de blir gifta som barn. Deras gemensamma insatser syftar till att skapa långsiktig förändring och skydda flickors rättigheter globalt.

2. **Minskad skolgång för flickor:** Naturkatastrofer och klimatförändringar tvingar ofta flickor att sluta skolan för att hjälpa till hemma eller för att arbete anses viktigare än utbildning. Klimatrelaterade katastrofer påverkar utbildningen för cirka 40 miljoner barn varje år, och det är främst flickor som drabbas hårdast. Att låta flickor vara kvar i skolan är avgörande för att bryta fattigdomscykler och stärka deras framtida möjligheter.

För att hjälpa flickor att få tillgång till utbildning spelar Unicef och Unesco en avgörande roll. Unicef erbjuder direkt stöd genom att tillhandahålla skolmaterial, skapa trygga skolmiljöer och ge finansiellt stöd till familjer för att hålla sina barn i skolan. De arbetar också med att främja utbildning för flickor i krisdrabbade områden.

Unesco bidrar genom att utveckla globala riktlinjer för utbildning och strategier som främjar jämställdhet. De stödjer medlemsländer med teknisk och finansiell hjälp för att förbättra utbildningssystem och infrastruktur.

Tillsammans arbetar Unicef och Unesco för att undanröja hinder som ekonomiska svårigheter, kulturella normer och brist på skolor som hindrar flickors utbildning. Insatserna är avgörande för att ge flickor en bättre framtid.

3. **Ökad utsatthet för könsbaserat våld och sexuella övergrepp:** Klimatkriser ökar risken för könsbaserat våld och sexuella övergrepp, inklusive våldtäkter. Ett särskilt allvarligt problem är den ökade förekomsten av kvinnlig könsstympning som en konsekvens av klimatförändringar. I Kenya har studier visat att torka leder till fler fall av könsstympning och barnäktenskap, eftersom familjer ser dessa metoder som ett sätt att få ekonomisk kompensation genom brudpris. Avbrott i utbildningen under miljökriser förvärrar dessutom dessa destruktiva mönster och ökar flickors utsatthet.

FN arbetar på flera fronter för att skydda flickors rättigheter i samband med klimatförändringar. När det gäller kampen mot kvinnlig könsstympning är det framför allt UN Women, UNFPA och Unicef som leder insatserna. Dessa organisationer har slagit sig samman i ett gemensamt program som omfattar 17 länder, däribland Etiopien, Kenya och Nigeria. Programmet syftar till att förändra skadliga sociala normer i drabbade samhällen och stötta regeringar i att införa hållbara system för att bekämpa kvinnlig könsstympning. En central del av strategin är att bygga en global rörelse av allierade som arbetar för att helt eliminera denna skadliga sedvänja.

UNDERLAG TILL ÖVNINGARNA ATT KLIPPA UT

Frågekort 1 – Närhetsprincipen & klimaträttvisa

Fråga 1: Hur märks klimatförändringarna i landet som ni kommer ifrån och vilka konsekvenser kan det tänkas få för dig och invånarna i ditt land?

Fråga 2: På en skala 0–5, hur orolig är ni för klimatförändringarna i landet/din ort?

Fråga 3: Hur tror ni/du att situationen ser ut om cirka 25 år givet att klimatförändringarna fortsätter i samma takt som i dag? Vilka blir konsekvenserna av det och vad har hänt i era länder, tror ni?

PERSONKORT X

X1: Du bor och lever i **glesbygd i Norrland** och arbetar med turismnäring i fjällen.

X2: Du bor och lever på **Gotland** och arbetar som fiskare.

X3: Du bor och lever i en välbärgad förort till **Stockholm** och är VD på ett företag inom klädesindustrin.

X4: Du bor och lever i ett litet samhälle/stad i **Skåne** och är bonde.

X5: Du bor och lever i ett utsatt område utanför **Göteborg** och du flydde hit för fem år sedan.

PERSONKORT Y

Y1: Du bor och lever på **Fiji** med 3 gånger mer stigande havsnivåer än övriga världen och ökande extremvindar.

Y2: Du bor och lever i **Malawi** med ökande frekvens och kraft i extrema väder och **klimathändelser** som tropiska cykloner, kraftfulla regn, översvämningar, utökade torrperioder och torka, värmevågor, och extremvindar.

Y3: Du bor och lever i **Somalia**, som är ett av världens mest sårbara länder för klimatförändringarna. I dag är ni mitt uppe i den längsta torkan i landets historia, dessutom med pågående konflikt i landet.

Y4: Du bor och lever i **Tchad**, ett av världens mest sårbara länder för klimatförändringarna med allvarliga översvämningar, ekonomisk kris och ökade militära konflikter och spänningar.

Y5: Du bor och lever i **Bangladesh** som återkommande och allt oftare drabbas av naturkatastrofer som tropiska cykloner och översvämningar på grund av landets låglänta topografi.

Frågekort 2 – Att vara ung i en klimatdrabbad del av världen

Alla tar nu rollen som en 14-årig flicka i respektive land (personkortet).

Vi vet genom forskning och erfarenhet att ungdomar, särskilt flickor, i klimatförändringsdrabbade länder är extra utsatta.

1. Varför tror ni att det är så?
2. Hur märks det för personen på ditt personkort?
3. Fundera på om några sociala, ekonomiska och kulturella aspekter kan påverka dina förutsättningar eller situation.

ÖVNING 3:

GLOBALA MÅLEN-BINGO OM FLICKORS RÄTTIGHETER & KLIMATFÖRÄNDRINGAR

Tid för övningen: 15–30 minuter

Introduktion: Läs gärna högt för eleverna eller dela ut introduktionen.

Senast 2030 ska de globala målen i Agenda 2030 vara uppnådda, men i dag är endast 17 procent av delmålen på rätt väg eller uppnådda. Klimatförändringar, som torka och översvämningar, utgör ett allvarligt hot mot många av dessa mål. År 2022 drabbades 36 miljoner människor i Somalia, Kenya och Etiopien av en förödande torka som orsakade förstörda skördar och omfattande hungersnöd. Samtidigt breder öknarna ut sig globalt, vilket gör stora landområden obrukbara.

Samtidigt som vissa regioner lider av torka står andra inför översvämningar. Stigande havsnivåer och intensiva stormar hotar ö-nationer som Maldiverna och Fiji. Enligt FN:s klimatpanel IPCC kan havsnivån stiga med upp till en meter under det kommande seklet, vilket skulle kunna fördriva miljontals människor från sina hem.

Den största orättvisan i klimatkrisen är att de länder som har orsakat mest utsläpp ofta drabbas minst, medan de fattigaste länderna, som bidragit minst till problemet, lider mest. Klimatförändringarna förvärrar redan befintliga klyftor och gör sårbara samhällen ännu mer utsatta.

Kvinnor och flickor är särskilt hårt drabbade. I många utvecklingsländer är de beroende av naturresurser för sin försörjning. När klimatet förändras och vatten och jord förstörs, tvingas de ofta att fly. Nästan 80 procent av de uppskattningsvis 26 miljoner människor som har tvingats fly på grund av klimatförändringar är kvinnor.

Agenda 2030 betonar inte bara vikten av klimatåtgärder (mål 13) och jämställdhet (mål 5), utan även att alla globala mål är djupt sammanlänkade. För att verkligen förbättra livsvillkoren för flickor och sårbara samhällen måste vi inse att dessa mål inte kan behandlas isolerat. En hållbar framtid kräver ett integrerat tillvägagångssätt där insatser för klimat, jämlikhet och rättigheter stödjer och förstärker varandra. Utan att adressera dessa mål som en helhet riskerar vi att misslyckas med att uppnå verkligt rättvis och hållbar utveckling.

SYFTE

Syftet med denna övning är att visa på hur arbetet med att stärka flickors rättigheter inte endast handlar om att arbeta med globala målens jämställdhetsmål (mål 5), utan även om flera andra relaterade mål. Om deltagarna ännu inte bekantat sig med Agenda 2030 och de 17 globala målen för hållbar utveckling, så presenterar du först målen och förklarar bakgrunden.

FÖRBEREDELSE

Du kan antingen skriva ut de globala målen som bingobrickor till grupperna eller spara papper genom att visa målen på storskärm.

ÖVNING: GLOBALA MÅLEN-BINGO

Se de 17 globala målen på nästa sida.

Be deltagarna utgå från *mål 5, jämställdhet* och *mål 13, bekämpa klimatförändringarna*.

Instruera dem att hitta fyra andra mål som är förknippade med både jämställdhet och klimatförändringar.

Ge dem fem minuter, men först till bingo vinner (om vinnargruppen är alltför snabb kan du säga att resten får ytterligare en kort stund på sig för att på så sätt säkra att alla hinner komma in i övningen). Be den vinnande gruppen presentera sina sex mål och förklara hur de hör ihop.

Fråga om någon av de andra grupperna håller med och om de har något att tillägga. Kanske har de något ytterligare argument för de mål som vinnargruppen nämnt, eller så har de kanske andra mål bland sina sex utvalda.

Vill du fördjupa övningen ytterligare?

Gå igenom delmålen på de sex målen som det vinnande laget tog fram och ringa in vilka delmål inom de fem målen som har med jämställdhet och klimatförändringar att göra.

FÖRSLAG PÅ SAKER ATT LYFTA FÖR DELTAGARNA EFTER SPELET

Mål 1: Ingen fattigdom och mål 2: ingen hunger

Klimatförändringar driver på både fattigdom och hunger genom att förstöra livsviktiga resurser och försörjningsmöjligheter. Extremväder som torka, översvämningar och stormar förstör grödor, skadar infrastruktur och minskar tillgången till rent vatten, vilket hotar livsmedelsproduktionen och drabbar människors försörjning. De mest sårbara samhällena påverkas hårdast, vilket fördjupar ojämlikheter och bromsar arbetet för långsiktig hållbar utveckling och trygghet.

Mål 3: god hälsa och välbefinnande, mål 4: god utbildning, mål 5: jämställdhet, mål 6: rent vatten och sanitet, mål 10: minskad ojämlikhet – kvinnor och flickor på flykt

Kvinnor är ofta mer beroende av naturresurser men har mindre tillgång till dem. I låginkomstländer ansvarar de ofta för mat, vatten och bränsle, vilket gör dem särskilt sårbara när klimatförändringar påverkar jordbruket. När jordbruket förstörs och resurser blir knappa tvingas många kvinnor och flickor att fly. Av de cirka 26 miljoner människor som drivits på flykt på grund av klimatförändringar är nästan 80 procent kvinnor och flickor. De lider särskilt när tillgången till grundläggande resurser och hälsovård är begränsad, vilket ökar risken för övergrepp och hälsoproblem.

Mål 4: god utbildning, Mål 5: jämställdhet, mål 10: minskad ojämlikhet, mål 16: fredliga och inkluderande samhällen – utbildning och flickors rättigheter

Klimatrelaterade katastrofer tvingar ofta flickor att sluta skolan för att bidra till hushållet. Ungefär 40 miljoner barn påverkas årligen och flickor drabbas värst. Utbildning är avgörande för att bryta fattigdom och förbättra framtidsutsikterna. Utan utbildning riskerar flickor att missa möjligheter till jämlikhet och demokrati, vilket påverkar samhällets utveckling negativt.

Mål 4: God utbildning, Mål 5: jämställdhet, Mål 10: minskad ojämlikhet, mål 16: fredliga och inkluderande samhällen – barnäktenskap

Klimatrelaterade händelser, som torka och översvämningar, ökar risken för barnäktenskap. En 10-procentig förändring i regnfall kan leda till 1-procentig ökning av barnäktenskap. Detta beror på att familjer som kämpar med minskade

resurser ser barnnäktenskap som en lösning för ekonomisk överlevnad. Detta hotar flickors rättigheter, hälsa och utbildning och förvärrar fattigdom och ojämlikhet.

Mål 3: god hälsa och välbefinnande, mål 5: jämställdhet, mål 6: rent vatten och sanitet, mål 10: minskad ojämlikhet – kvinnlig könsstympning

Torka och andra klimatrelaterade kriser kan också leda till ökad förekomst av kvinnlig könsstympning (FGM). I Kenya har torka lett till att familjer arrangerar kvinnlig könsstympning och tidiga äktenskap som ett sätt att hantera ekonomiska svårigheter och få brudpris. Detta förstärker könsbaserat våld och kränker flickors rättigheter, samtidigt som det påverkar deras utbildning och hälsa.

LÄNKAR ÖVNING 1:

Klimatkalkylatorn:

<https://www.klimatkalkylatorn.se/>

Naturvårdsverket:

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatomställningen/omraden/klimatet-och-konsumtionen/hur-kan-jag-minska-min-klimatpaverkan/#:~:text=Genom%20att%20resa%20mindre%20med,de%20globala%20outs%20av%20v%C3%A4xthusgaser.>

Naturvårdsverket:

<https://www.naturvardsverket.se/4acb6f6/contentassets/4f4768838735456888f401b9fa05b9f0/textilsmarta-tips-och-rad-till-konsumenter.pdf>

Overshoot:

<https://overshoot.footprintnetwork.org/newsroom/country-overshoot-days/>

<https://www.medvetenkonsumtion.se/earth-overshoot-day-2024/>

SVT Nyheter:

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sa-mycket-kan-du-flyga-och-klara-klimatmalen>

LÄNKAR ÖVNING 2:

Aftonbladet:

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/71AQLB/svenskarnas-oro-for-klimatet-stiger-kraftigt>

Malawis regering:

<https://www.metmalawi.gov.mw/documents/5/stateofmalawiclimate22.pdf>

Naturvårdsverket:

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatforandringar/klimatet-i-framtiden/effekter-i-sverige/#:~:text=%C3%96kad%20nederb%C3%B6rd%20och%20mer%20intensiva,intensitet%20%C3%A4ven%20i%20s%C3%B6dra%20Sverige.>

Notre Dame Global Adaption Initiative:

[Rankings // Notre Dame Global Adaptation Initiative // University of Notre Dame \(nd.edu\)](https://www.nd.edu/~ndgai/)

SVT Nyheter:

<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/fiji-flyttar-48-byar-pa-grund-av-klimatforandringar>

UN:

[Secretary-General's special address on climate action "A Moment of Truth" | United Nations Secretary-General](#)

UNICEF:

[Child marriage | UNICEF](#)

UNICEF:

[The UNICEF Sustainability and Climate Change Action Plan 2023-2030 | UNICEF](#)

UNDP:

[Climate Vulnerability Index \(Draft\) | United Nations Development Programme \(undp.org\)](#)

UNDP:

[The Peoples' Climate Vote 2024 | United Nations Development Programme \(undp.org\)](#)

UNFPA:

[UNFPA-UNICEF Joint Programme on the Elimination of Female Genital Mutilation](#)

UNFPA:

[child marriage and environmental crises an evidence brief final.pdf \(unfpa.org\)](#)

LÄNKAR ÖVNING 3:

UNDP:

[What does gender equality have to do with climate change? | Climate Promise \(undp.org\)](#)

UNDP:

[Climate change is a matter of justice – here's why | Climate Promise \(undp.org\)](#)

UN News:

[UN General Assembly declares access to clean and healthy environment a universal human right | UN News](#)

UN News:

[Press Conference by Secretary-General António Guterres at United Nations Headquarters | Meetings Coverage and Press Releases](#)

Unhcr:

[Climate change link to displacement of most vulnerable is clear: UNHCR | UN News](#)

Unicef:

[Global polycrisis creating uphill battle to end child marriage – UNICEF](#)

Naturskyddsföreningen:

<https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/ipcc-bradskande-klimatgarderkravs-for-att-sakra-en-hallbar-framtid-for-alla/>